

การพัฒนาจริยธรรมพยาบาลด้วยหลักอิทธิบาท ๔

The development of nursing ethics with the Principle of Four Itthipadha

สุณี เวชประสิทธิ์^{*}

บทคัดย่อ

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่พยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าวิชาชีพในฐานะผู้ประพฤติดุติประโยชน์ต่อสังคมเพราะปัญญาที่ได้รับจากการศึกษาพระธรรมคำสอนย่อมช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการศึกษาธรรมจันทะจะทำให้เกิดปัญญา ดำเนินชีวิตเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม สามารถบรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดีงามได้ ซึ่ง คนไทยในปัจจุบันควรสำนึกในบุญคุณของบรรพชนที่พยายามสืบทอดหลักธรรมคำสอนไว้ให้คนไทยได้ศึกษาและภาคภูมิใจ เป็นหน้าที่ของทุกคนในยุคนี้ที่จะต้องศึกษาพระธรรมคำสอน และปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงและก่อประโยชน์แก่สังคมและเยาวชนรุ่นหลังต่อไป

Abstract

Itthibat 4 is a principle that helps to strengthen ethics for professional nurses. In order to realize the value of the profession as a social benefit, because the wisdom gained from the study of the teachings will help to live life more efficiently, succeed because the Dharma education gives rise to wisdom walk life into the right way of life can achieve the ultimate goal of a good life, which Thai people today should be grateful for the ancestors who try to inherit the doctrine for Thai people to study and be proud It is the duty of everyone in this era to study the teachings of teachings. And follow the teachings in order to inherit Buddhism to be stable and benefit society and future generations

^{*} คณะพยาบาลศาสตร์และการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราช

บทนำ

วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมมาเป็นเวลาช้านาน ในอดีตผู้ที่เลือกอาชีพเป็นพยาบาล เพราะมีใจรักในการบริการต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่รังเกียจสิ่งขับหลังที่ถูกขับออกจากร่างกาย ไม่รู้สึกหวาดกลัวต่อการติดเชื้อแม้ว่าระบบการควบคุมโรคติดต่อยังไม่ก้าวหน้าเพียงพอ พยาบาลไทยส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนเรื่องจริยธรรมหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพมากเท่าพยาบาลในยุคปัจจุบัน ไม่ได้เรียนทฤษฎีจริยศาสตร์ตะวันตกไม่มีวิชาที่ว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยหรือไม่มีการสอนเรื่องการประกันคุณภาพ แต่การบริการพยาบาลในอดีตก็เต็มไปด้วยความเมตตา อ่อนโยน และความเอื้อเฟื้อที่อบอุ่นใจ วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ได้รับเกียรติเป็นที่ยกย่องของสังคมไทย ทั้งนี้เพราะพยาบาลปฏิบัติกรพยาบาลโดย ยึดมั่นในหลักพระธรรมคำสอน ค่านิยมในพุทธศาสนาจึงผสมผสานและเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมในวิชาชีพ เช่นความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ และความเสียสละเป็นต้น วิชาชีพพยาบาลจึงเป็นวิชาชีพที่เห็นทุกข์ เห็นสุข และต้องสร้างสุขภาวะให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เมื่อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป และจากความจำเป็นด้านเศรษฐกิจของประเทศทำให้อัตราส่วนของพยาบาลกับจำนวนผู้ป่วยมักไม่ได้สัดส่วนกัน ซึ่งเป็นปัญหาเกือบทุกโรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศ เหตุผลดังกล่าวทำให้พยาบาลมักต้องทำกิจกรรมการพยาบาลแต่ละอย่างด้วยความรีบเร่ง จึงดูเหมือนละทิ้งผู้ป่วยบางคนที่มีอาการทางกายไม่หนัก แต่อาจเป็นผู้ป่วยต้องการดูแลทางด้านจิตใจ หรืออารมณ์ และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง จึงทำให้พยาบาลไม่สามารถแสดงบทบาทในการเป็นผู้ให้การพยาบาลได้อย่างที่ผู้ใช้บริการ คาดหวัง ภาพรวมของการให้บริการทางการพยาบาล จึงมักถูกวิจารณ์จากสังคมอยู่เสมอ และอาจเนื่องมาจาก การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบันก็

มีความซับซ้อนมากขึ้นกว่าในสมัยก่อน พฤติที่แสดงออกต่อกันก็มีความยุ่งยากซับซ้อนตามไปด้วย ทั้งทางด้านกายกรรมก็มีปฏิสัมพันธ์กันในทางที่รุนแรงขึ้น และทางด้านวจิกรรมก็มีการสื่อสารกันด้วยถ้อยคำที่รุนแรง กว่าในอดีตที่ผ่านมา วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ค่านิยมที่ดั่งามในอดีตเช่นความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกรงใจ และการให้อภัยกันเริ่มจางหายไป สภาพงานพยาบาลที่หนัก อุดหนุนอดนอน อดทนต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ป่วยและญาติ รวมทั้งต้องเผชิญปัญหาและต้องแก้ไขปัญหาทางการพยาบาลของผู้ป่วยและญาติในทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความเครียดอาจจะทำให้จิตสำนึกเชิงจริยธรรมลดลง ทำให้พยาบาลบางรายเกิดความเบื่อหน่ายในการประกอบวิชาชีพ เพราะต้องรับผิดชอบอย่างสูงต่อชีวิต และภาวะสุขภาพของผู้ป่วย ทำให้มีโอกาสกระทบกระทั่ง จึงมักเกิดปัญหาทางจริยธรรมหลายประการ ด้วยประชาชนผู้ใช้บริการมักมีความคาดหวังทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของพยาบาล วิชาชีพมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ดังนั้นวิชาชีพพยาบาลจึงต้องมีการสร้างและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อวางกรอบความประพฤติที่ดั่งามเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของพยาบาลและเป็นการยกระดับจิตใจของพยาบาลให้มีความรักความพอใจในวิชาชีพที่ทรงคุณค่าต่อสังคมไทย ดังนั้นการพัฒนาจริยธรรมที่เป็นเรื่องความประพฤติที่ดั่งามของพยาบาล จึงโดยต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาคุณธรรมภายในจิตใจของพยาบาลให้เป็นจิตใจที่มีคุณธรรม เพื่อให้สามารถลงมือซึ่งค่านิยมที่ดั่งามของวิชาชีพดังในอดีต แม้ว่าเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ จะช่วยให้การรักษาพยาบาลง่ายและสะดวกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แต่ผู้เจ็บป่วยทุกคนยังต้องการความเมตตากรุณา ความเอื้ออาทรความมีน้ำใจต่อกันประดุจญาติ และความกระตือรือร้นในการเป็นผู้ให้บริการจากพยาบาลที่ไม่มีวันจะเปลี่ยนแปลงไป

หลักพุทธธรรม เป็นพระธรรมคำสอนมุ่งที่การศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (พระพรหมคุณาภรณ์, ๒๕๕๓) แต่เป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่ระบบการศึกษาของชาติ ยังไม่มีนโยบายในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้สอดแทรกในการสอนหรือในหลักสูตรอย่างเป็นทางการ หากการศึกษาทุกระดับได้นำพระธรรมคำสอนมาใช้อย่างจริงจัง จะทำให้คนในสังคมมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมมากขึ้น ซึ่งหลักพุทธธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีมากมายหลายหมวดธรรม มีความละเอียดและลุ่มลึก บางหมวดธรรมมีความสัมพันธ์กัน จึงควรศึกษาควบคู่กันเพื่อจะได้ประโยชน์สูงสุดในการนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการ “ครองงาน” ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการวิชาชีพการพยาบาลอย่างยิ่ง เพราะผู้ประกอบการวิชาชีพพยาบาลควรมีทั้งคุณธรรมและจริยธรรม มีความพึงพอใจในวิชาชีพ และเมื่อต้องปฏิบัติการให้การพยาบาล ก็ทำด้วยความพอใจ ด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อง่ายในสิ่งที่ทำ คือต้องกระทำด้วยความเต็มใจ รักใคร่ในการงาน มีความภาคภูมิใจ ในการงานที่กระทำพยาบาลจึงควรจะต้องศึกษาพระธรรมคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อทำความเข้าใจพร้อม ๆ กับจริยธรรมในวิชาชีพ เพราะหลักพุทธธรรมเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อชีวิต หากวิชาชีพใดหรือในสังคมใดสมาชิกส่วนใหญ่เจริญด้วยอิทธิบาท ๔ จะทำให้สังคมนั้นมีความสงบร่มเย็น มีความเอื้ออาทรต่อกัน และมีความเจริญก้าวหน้าซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เพราะประพฤติตามพระธรรมคำสอนทำให้มีความรักใคร่ในงาน พึงพอใจ ในสิ่งที่ตนเองได้รับ ผู้ปฏิบัติก่อนย่อมพิสูจน์ผลของการปฏิบัติได้ด้วยตนเองก่อนเสมอ ในพระพุทธศาสนานั้น เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับพยาบาลและวิชาชีพการพยาบาล ดังนั้นแนวคิดเรื่องอิทธิบาท ๔ จึงเป็นประเด็นที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับวิชาชีพการพยาบาลควรให้ความสนใจ เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอย่างยั่งยืนในจิตวิญญาณของพยาบาลหากพยาบาลมีความเข้าใจและนำมาพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท ๔ และประยุกต์ใช้ในวิชาชีพได้อย่างเหมาะสมก็จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม และปฏิบัติงานในบทบาทการเป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อชีวิตและความเจ็บป่วยของผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นวิชาชีพที่เกื้อกูลต่อสังคมอย่างแท้จริง

ความหมายของอิทธิบาท ๔

ท่านพุทธทาสภิกขุ อธิบายว่า อิทธิบาท ๔ แปลว่ารากฐานของความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่างคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา ซึ่งในการทำงานแบบใด ๆ คนที่ทำงานด้วยความพอใจ ขยันขันแข็ง เอาใจใส่ใคร่ครวญ อยู่เสมอนั้น เรียกว่า มีอิทธิบาท ๔ ประการ ซึ่งอิทธิบาททั้ง ๔ ประการนี้ ถ้าปฏิบัติได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม ย่อมที่จะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ทุกประการ

ท่านพระธรรมปิฎก ได้อรรถาธิบายว่า ฉันทะ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จอยากให้งานนั้นบรรลุถึงจุดหมาย พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไป ในทางธรรมว่าความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำหรือซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการกระทำนั้น อยากให้สิ่งนั้น ๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีทั้งดงาม ที่ประณีตที่สมบูรณ์ที่สุดของมัน หรืออยากให้ภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ ของงานนั้น ๆ เกิดมีเป็นจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น ความอยากซึ่งเรียกว่าเป็นต้นหาความอยากของฉันทะนั้น ให้เกิดความสุขความชื่นชม

เมื่อเห็นสิ่งนั้น ๆ งานนั้น ๆ บรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์ อยากที่เป็นฉันนั้นนี้เป็นคนละอย่างกันกับความอยากได้สิ่งนั้น ๆ มาเสพละเอียดหรืออยากเอามาเพื่อตัวตนในรูปใดรูปหนึ่ง

จากที่กล่าวมาอธิบายได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางการทำงานแห่งความสำเร็จ หรือ ธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หลักธรรมสำหรับการ “ครองงาน” ประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ประการ สำหรับการทำงานหรือทำสิ่งใด ๆ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ ๔ ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ความสำเร็จทั้งปวงไม่ว่าในทางโลกหรือทางธรรมจักสำเร็จได้ด้วยอิทธิบาททั้งสี่ ซึ่งในบทความนี้สามารถอธิบายอิทธิบาท ๔ ได้ดังนี้

๑. ฉันทะ คือ การมีใจรักและความพอใจในสิ่งนั้น ๆ พอใจในสิ่งที่ทำ ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ ทำด้วยใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจ ด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำคือมุ่งกระทำด้วยความเต็มใจ จนประสบความสำเร็จ

ประโยชน์ของฉันทะ (พันเอกปิ่น มุทุกันต์, ๒๕๑๔)

ฉันทะนี้เป็นข้าศึกโดยตรงกับความเบื่อหน่าย เมื่อมีฉันทะแล้วทำให้ไม่เบื่อหน่าย ไม่รู้สึกท้อแท้ในการทำงาน ตรงกันข้าม ฉันทะทำให้เกิดกำลังภายในที่จะต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ตนรัก เพราะฉะนั้นเมื่อมีความรักเกิดขึ้นแล้ว งานที่หนักก็กลายเป็นเบา ที่ยากก็จะกลายเป็นง่าย เป็นต้น

โทษของการขาดฉันทะ

โทษของการขาดฉันทะ ก็ทำให้คนขาดกำลังใจ เบื่องานอันเป็นหน้าที่ของตน เมื่อเบื่อแล้วก็ทอดทิ้ง กลายเป็นคนทำงานจับจด ทำการงานสิ่งใดจึงมักจะไม่ประสบความสำเร็จ

๒. วิริยะ คือ ความเพียรในการกระทำสิ่งนั้น ๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม และมีมานะอุตสาหะ ไม่ทอดทิ้งในสิ่งที่ได้กระทำนั้น คือมีความมุ่งมั่นทุ่มเท ทั้งกายและใจที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ถ้าหากกระทำก็จะทำจนเชี่ยวชาญจนเป็นผู้รู้ ถ้าหากศึกษา ก็จะศึกษาให้รู้จนถึงรากเหง้าของเรื่องราวนั้น ๆ ดังนั้น คำว่า วิริยะ จึงหมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่จะพยายามหมั่นฝึกฝนตนเองบ่อย ๆ หมั่นทำหมั่นคิดหมั่นเขียน หมั่นศึกษาหาความรู้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ

ประโยชน์ของวิริยะ

ประโยชน์ของวิริยะโดยตรงก็คือการจัดความเกียจคร้านเสียได้ ทำให้การกระทำใด ๆ ก็ตามจะต้องทำให้ถูกต้องตามหลักวิชา ตามบริบทของสังคมนั้น ๆ และมักจะกระทำได้ตามแผนงานที่วางไว้ จนงานนั้นประสบความสำเร็จได้อย่างตรงตามเป้าหมายเสมอ

โทษของการขาดวิริยะ

โทษของการขาดวิริยะ คือ จะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากลำบากไปหาแต่ที่ง่ายไม่มีทิศทางทำอะไรสำเร็จเป็นชิ้นเป็นอัน และนั่นก็หมายความว่า ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้นั้นขาดความก้าวหน้าในงานของตน และในที่สุดก็จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดความน่าเชื่อถือในสังคมนั้น ๆ

๓. จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบด้วยจิตใจที่จดจ่อและรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำเพราะเมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตามมา และถ้าเรามีใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เรา ไม่ว่าจะเป็นการเล่นหรือ

การงานก็ตาม ทุกอย่างก็จะประสบผลสำเร็จได้ไม่ยาก เพราะถ้าเรากระทำด้วย ความตั้งใจ เอาใจใส่ต่อการ เรียนรู้ขั้นพื้นฐานเพียรในการกระทำ หรือเอาใจใส่ต่องาน ที่กระทำ ก็จะช่วยให้เกิดทักษะ มีความเชี่ยวชาญใน สิ่งนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น ยังต้องอาศัยความตั้งใจเป็นเครื่อง เตือนสติด้วย ถึงจะสามารถใช้จิตของเราพิจารณาและ ตริกลองในเรื่องต่าง ๆ นั้นได้อย่างเหมาะสม เพราะ ความตั้งใจตามแบบอย่างของคุณธรรมตามหลักศาสนา และจริยธรรมของสังคมนั้นเป็นสิ่งที่เดียวที่จะทำให้ มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ประโยชน์ของจิตตะ

ในการทำงานนั้นผู้ที่กระทำด้วยความมีจิตตะ จะมีความพยายามในการศึกษารายละเอียดของงาน ทุกชนิด เพื่อการวางแผนงานที่ดี และเมื่อลงมือในการ ทำงานใด ๆ แล้ว ก็มักจะมีสมาธิจดจ่อในงาานั้น คือ มุ่งความสำเร็จของงาน มุ่งมั่นทำงานจนเกิดทักษะ มีความเชี่ยวชาญรวมทั้งจะเป็นผู้ที่มีความพยายามหมั่น ตรวจสอบดูความก้าวหน้าของงานอยู่เสมอ จนบรรลุ เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่อาจจะเกิด ขึ้นได้

โทษของการขาดจิตตะ

โทษของการขาดจิตตะคือจะทำให้เป็น บุคคลที่ไม่รับผิดชอบในการทำงาน มักจะโยนความรับ ผิดชอบไปไว้ที่คนอื่น ส่งผลให้เป็นบุคคลที่ไม่มีใคร ต้องการงานด้วย ขาดความน่าเชื่อถือในการทำงาน และทำให้ขาดความเชี่ยวชาญในงานนั้น ๆ

๔. วิมังสา คือการใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง ตรวจสอบในสิ่งนั้น ๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำ ด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณา ใคร่ครวญ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้กระทำ ซึ่งเกิดจาก

การมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้ วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การ ทบทวนตัวเอง ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้กระทำอย่าง มีเหตุมีผล เพื่อการนำไปพัฒนาตนเอง

ประโยชน์ของการมี วิมังสา

ประโยชน์ของการมี วิมังสา คือเป็นบุคคล ที่มีแสงสว่างทางปัญญา สามารถมองสิ่งใด ๆ ได้แบบ ทะลุปรุโปร่ง มองเห็นแนวทางในการทำงานนั้นให้ สำเร็จได้อย่างราบรื่น มีความสามารถในการเลือกงานที่ ดีมีเหตุมีผลในการทำงานได้อย่างรอบคอบ ทำให้ทำงาน ได้ผลดียิ่งขึ้น

โทษของการขาดวิมังสา

โทษของการขาดวิมังสา คือจะกลายเป็น บุคคลที่ทำงานอย่างผิด ๆ ถูก ๆ ทำงานโดยขาด เป้าหมายของการกระทำ ขาดการวางแผนงานที่ดี ขาดเหตุผลในการทำงาน และส่งผลทำให้ขาดความ เชี่ยวชาญในการทำงานทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของคนใน สังคมนั้น ๆ

สรุป จากที่กล่าวมาข้างต้น “อิทธิบาท” จึงเป็นวิถีทาง หรือ หลักการ ที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางหรือไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งมี ๔ ประการ จึงเรียกว่า อิทธิบาท ๔ ซึ่งนับได้ว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ ประสบความสำเร็จในการทำงานทุกอย่างเกิดความ รอบรู้ ความเชี่ยวชาญ มีทักษะในการทำงานซึ่งเป็นหลัก ไกล่เคียงกับหลักการพึ่งตนเอง และแสดงให้เห็นว่าพึ่ง ตนเองอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จและเป็นกระบวนการ ที่เชื่อมโยงกันทั้ง ๔ ข้อต่อเนื่องเสริมกันจึงจะทำให้ ประสบความสำเร็จในชีวิตและการงานตามที่เราได้มุ่ง หวังไว้ทุกประการ

จริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล

พินิจ รัตกุล กล่าวว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติที่ดีงาม หรือมีความถูกต้องดีงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวิชาชีพพยาบาลที่เป็นอาชีพที่แตกต่างจากอาชีพอื่น เพราะเป็นอาชีพที่ต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมมากกว่าอาชีพอื่น เพราะเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บตายของคนในสังคม วิชาชีพพยาบาลและจริยธรรมจึงแยกจากกันไม่ได้ เพราะไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สิ่งที่สังคมต้องการจากพยาบาลไม่ใช่แค่ความรู้ความสามารถทางด้านการพยาบาลอย่างเดียว แต่สังคมต้องการพยาบาลที่มีจริยธรรมที่ดีงามควบคู่ไปกับการมีความรู้ความสามารถเสมอ ด้วยเหตุนี้จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับวิชาชีพพยาบาล เพราะจริยธรรมจะทำให้พยาบาลใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ป่วย และจริยธรรมที่สังคมคาดหวังในวิชาชีพพยาบาล คือความมีเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีความมุ่งมั่น ใส่ใจ ในการดูแลผู้ป่วยอย่างเอื้ออาทร และต้องการพยาบาลที่ทำงานพยาบาล มีความขยันหมั่นเพียรในการดูแล และเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อผู้ป่วยได้เสมอ สิ่งเหล่านี้ จึงต้องเตรียมพยาบาลให้มีจิตใจที่เปี่ยมด้วยความมีคุณธรรม เพราะการมีคุณธรรมจะทำให้พยาบาลมีการพัฒนาจริยธรรมขึ้นมาได้ และต้องใช้เวลาอันยาวนานโดยคุณธรรมพื้นฐานที่ควรสร้างคือ การพัฒนาคุณธรรมอริยบท ๔ เพราะจะช่วยส่งเสริมให้พยาบาลมีความรักในงานพยาบาล และเพียรพยายามทำงานให้สำเร็จ

อมรา เล็กเริงสินธุ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนคุณธรรมเป็นเรื่องนามธรรม เกี่ยวกับคนดีที่อยู่ภายในจิตใจ คุณธรรมเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะการแสดงออกของคนเราจากภายใน เป็นสิ่งที่ดีที่แสดงออก ทางกาย วาจา หรือจิตใจ ทั้งคุณธรรมจริยธรรม เป็นคำ ที่มีความเกี่ยวข้องกันในด้านคุณงาม ความดี กล่าวคือ จริยธรรมคือ ความประพฤติที่ถูกต้อง ดีงามทั้งกายและวาจา

สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนเองและคนในสังคมรอบข้างมีความสุข สงบ เยือกเย็น จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกนิสัยที่ดีโดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีอยู่จนเป็นนิสัยความประพฤติดีงามอย่างแท้จริง จะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีอยู่ตลอดเวลา คือมีคุณธรรมอยู่ในจิตใจหรืออาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมภายนอก ส่วนคุณธรรมเป็นสภาพความงามความดีภายในจิตใจ ซึ่งทั้งสองส่วนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน พฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกายและวาจา นั้น ย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และกันไปตามความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจและสติปัญญา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจึงต้องพัฒนาทั้ง ๓ ด้านควบคู่กันไปคือ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจและด้านพฤติกรรม

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ใช้บริการนั้น นอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถในทักษะเชิงวิชาชีพแล้ว พยาบาลต้องมีความมุ่งมั่น ในการที่จะปฏิบัติงานพยาบาลให้บรรลุถึงความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จที่วางไว้ ทั้งในการดำเนินชีวิต และการทำงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพ ที่ต้องให้การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย และผู้ใช้บริการโดยการใส่ใจในวิชาความรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ ที่ได้เล่าเรียนมาใช้ในการวางแผนดูแลผู้ป่วย หรือผู้ใช้บริการการพยาบาล อย่างเต็มกำลัง โดยใช้ความรู้ ความสามารถที่ได้สั่งสมมาใช้ในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งการที่มีคุณธรรมภายในใจ ที่จะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมในการให้การดูแลผู้ป่วยด้วยความรู้สึกเข้าอกเข้าใจหรือเห็นใจผู้ป่วยและญาติ จิตใจจึงจะต้องประกอบด้วยเมตตา และกรุณา คือปรารถนาให้ผู้มีความสุข พ้นจากความทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วย ด้วยการมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ใส่ใจ ในการทำงานพยาบาล พร้อมทั้งจะให้ความ

ช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความทุกข์ ความทรมานของผู้ป่วย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อพยาบาลเข้าใจในความทุกข์เดือดร้อนของผู้ป่วยรวมกับการตระหนักในการะ รับผิดชอบในหน้าที่ สมานตตตา คือ ความมีตนเสมอ แก่ผู้ใช้บริการจึงจะเกิดขึ้นตามมา ด้วยความ กระตือรือร้นในการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม และรู้สึก ยินดีด้วยเมื่อผู้ป่วยบรรเทาจากอาการความไม่สุขสบาย ต่าง ๆ จึงจะสมกับคำว่าพร้อมจะร่วมทุกข์ร่วมสุขแก่ ผู้ป่วยและญาติ อย่างไรก็ตามการพยาบาลเป็นงาน ที่ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการที่มีปัญหาไม่จำกัดเฉพาะทางด้าน ร่างกายเท่านั้น แต่ผู้ป่วยมักมีปัญหาทางด้านอารมณ์ หรือความรู้สึก ตลอดจนปัญหาด้านการคิดและการ ตัดสินใจในระดับหนึ่งพยาบาลในฐานะบุคคล และส่วน ใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งเป็นเพศที่ละเอียดอ่อน และมี อารมณ์อ่อนไหวง่ายการปฏิบัติพยาบาลที่ต้องเผชิญ ปัญหาทางด้านอารมณ์และความรู้สึกของผู้ป่วย ไม่ว่า จะเป็นความเจ็บปวด ความท้อแท้ ความกลัว หรือ ความเครียด การจะเข้าใจปัญหาทางด้านอารมณ์และ ความรู้สึกได้ดี พยาบาลต้องมีเวลาและต้องใช้เวลาแก่ ผู้ป่วย เนื่องจากข้อจำกัดเวลาอย่ามทำให้พยาบาลบางคน ในบางช่วงของเวลาที่ปฏิบัติงาน เกิดความเครียด เบื่อหน่ายและอ่อนล้า ต่อการทำงาน และมีความกังวล ต่อผลการดูแลรักษาที่เป็นภาระรับผิดชอบต่ออาการ ต่าง ๆ ของผู้ป่วยซึ่งพยาบาลเองก็มีความต้องการเข้าใจ ต้องการกำลังใจหรือช่วยการตัดสินใจ โดยเฉพาะ พยาบาลที่มีประสบการณ์น้อย การพัฒนาความรู้ทักษะ ความรู้สึกและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพ เพื่อการสร้างเจตคติที่ดีแก่พยาบาลจึงควรทำเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง จะทำให้การแสดงบทบาทพยาบาล ในฐานะผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพได้อย่าง ดังตาม

จากที่กล่าวมาพยาบาลจึงต้องมีความรู้เรื่อง คุณธรรม และจริยธรรมมากกว่าวิชาชีพอื่นเพราะทำงาน เกี่ยวกับสิ่งที่มีค่าสูงสุดของมนุษย์ นั่นก็คือ ชีวิต สังคม

จึงคาดหวังให้พยาบาลจำเป็นต้องมีทั้งความรู้และ คุณธรรมจริยธรรมทั้งดงาม พยาบาลจึงควรหมั่นพัฒนา จริยธรรมภายในตนให้อยู่ในจิตสำนึกของการเป็น พยาบาลที่ดี และจะเห็นได้ว่าจริยธรรมที่มีอยู่ในตัว พยาบาลส่วนหนึ่ง มาจากการได้รับการอบรมสั่งสอนอีก ส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์จากการได้ปฏิบัติการดูแล ผู้อื่น หรือ การสังเกตผู้อื่นและเลือกสิ่งที่ดีมาปฏิบัติ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะบ่มเพาะทำให้เกิดมีคุณธรรม และ จริยธรรม อยู่ภายในตัวพยาบาล ดังนั้นเพื่อเสริมสร้าง ความรักในวิชาชีพ และเพิ่มความสุขในการดำรงตนอยู่ ในวิชาชีพที่มีเกียรตินี้จึงขอยกตัวอย่างการปฏิบัติการ พยาบาล โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาเป็นแนวทางที่จะ ช่วยทำให้พยาบาลมีความรัก ความความพึงพอใจ ความ ชอบ ความสนใจในการที่จะกระทำการงาน รักผู้ป่วย รัก วิชาชีพ รักองค์กร โดยแสดงออกเมื่อได้ทำงาน ไม่ว่าจะ เป็นงานที่มีความยากลำบากแค่ไหนก็มีความรักที่จะ กระทำอย่างเต็มกำลังความสามารถให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ที่ตั้งไว้

การพัฒนาจริยธรรมพยาบาลด้วยหลักอิทธิบาท ๔ สู่การปฏิบัติการพยาบาล

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ให้บริการด้าน สุขภาพโดยดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจของบุคคล รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อแก้ไขปัญหาความเจ็บ ป่วย บรรเทาอาการกลุกลามของโรค และฟื้นฟูสภาพ โดย การดูแลที่ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ สังคม ให้ความสำคัญกับจรรยาบรรณวิชาชีพ และสิทธิ ที่ผู้ป่วยพึงจะได้รับ เพื่อให้เกิดการให้บริการที่ดี ปลอดภัย เป็นที่พอใจ และเชื่อถือไว้วางใจได้ทั้งผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย ดังนั้นพยาบาลควรมีคุณลักษณะที่ สอดคล้องกับหลัก อิทธิบาท ๔ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ในการนำไปสู่การปฏิบัติสิ่งใดให้บรรลุผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมาย ประกอบด้วย จันทะ คือ ความรักในการ

ให้บริการแก่ผู้ป่วย วิริยะ คือ มีความบากบั่นพากเพียรที่จะปฏิบัติสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้ป่วยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จิตตะ คือ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคอย่างง่ายดายและวิมังสา คือ มีความตั้งใจจริง จดจ่อ ในการติดตามค้นหาปัญหาของผู้ป่วยครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ และในบางครั้งการทำจิตใจให้มั่นคงเข้มแข็ง จิตตะ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคอย่างง่ายดาย รวมทั้งมี ฉันทะ วิริยะ วิมังสา เมื่อรวมกันเป็นหนึ่ง จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญให้เกิดความรู้ ความสามารถ ความตั้งใจ และนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและพัฒนาพฤติกรรมบริการของพยาบาลให้เป็นที่ประทับใจต่อผู้ป่วย

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาในการนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการดูแลผู้ป่วยเพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลดังนี้ ผู้ป่วยกรณีศึกษารายนี้ เป็นผู้ป่วยมาด้วยอาการหกล้มทำให้ศีรษะกระแทกพื้นอย่างแรง แพทย์วินิจฉัยว่ามีภาวะเลือดออกใต้เยื่อหุ้มสมอง ผู้ป่วยมีอาการพูดจาสับสน วิงววนเสียงดังเป็นบางครั้ง พอรู้สึกตัวบ้าง อ่อนเพลีย แขนขาอ่อนแรง ทำให้ช่วยเหลือตนเองได้น้อย มีแผลที่ศีรษะด้านขวา จากการทำ Craniotomy (การเปิดกะโหลกศีรษะเพื่อนำเลือดออกจากสมอง) และ Burr hole (การเจาะรูและใส่สายเพื่อดูดเอาเลือดออก) ได้รับการรักษาด้วยการให้ออกซิเจนเข้าทางจมูก ด้วยข้าพเจ้ามีใจรักในวิชาชีพพยาบาล จึงยึดหลัก ฉันทะ คือ ความรักในการให้บริการแก่ผู้ป่วย เมื่อข้าพเจ้าได้พบเห็นผู้ป่วยจึงได้ปฏิบัติการพยาบาลด้วยความรัก ความเมตตา ความนุ่มนวลให้การพยาบาลด้วยความอ่อนโยนแก่ผู้ป่วยไม่รังเกียจสิ่งขับหลั่งต่างๆ ที่ออกมาจากตัวผู้ป่วย แต่เช็ดทำความสะอาดให้อย่างนุ่มนวลทุกครั้ง เพื่อให้เขาได้รับความสุขสบายอย่างดีที่สุด ซึ่งผู้ป่วยมีปฏิกิริยาตอบสนองด้วยการจับมือข้าพเจ้าทุกครั้งที่ทำให้การดูแล เหมือนอยากกล่าวคำขอบคุณให้ข้าพเจ้า สิ่งเหล่านี้ทำให้ข้าพเจ้าได้คิดและ

เรียนรู้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าเรามีใจรัก ตั้งใจ เราก็พร้อมที่จะทุ่มเทเรียนรู้ ผักผ่อน พัฒนา ปฏิบัติการพยาบาลได้ออกมาดี มีคุณภาพและเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ป่วยและญาติ นอกจากนี้ ผักผ่อนใช้ วิริยะ บากบั่นพากเพียรที่จะศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ในการให้การพยาบาลอย่างถูกต้องตามมาตรฐาน เพื่อช่วยในการบรรเทาอาการและโรคของผู้ป่วย ในความคิดตอนนั้นข้าพเจ้าคิดว่า หากเราเป็นทุกข์ ผู้ป่วยคงทุกข์มากกว่าเรา หากเราไม่ช่วยเหลือดูแล แล้วใครกันจะมาดูแล ญาติบางคนมองว่าน่ากลัว ไม่กล้าเข้าใกล้ผู้ป่วยแต่พยาบาลผู้ให้การดูแลล้วนมีจิตใจที่มีเมตตา กรุณา เพราะได้ได้รับการฝึกฝนในการใช้คุณธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างสม่ำเสมอ จึงมีความกล้าหาญในการดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกอบอุ่น และไม่ทอดทิ้งผู้ป่วย เมื่อมีความวิริยะ บากบั่นพากเพียรที่ช่วยให้ผลการรักษาออกมาดี จึงส่งผลให้เกิดร่วมกับ จิตตะ คือ ทำให้ข้าพเจ้าไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ในการดูแลผู้ป่วยเนื่องจากผู้ป่วยมีภาวะกล้ามเนื้ออ่อนแรง จึงขอศึกษาวิธีการนวดจากนักกายภาพบำบัด มานวดให้กับผู้ป่วย ด้วยการทำ Passive exercise และ Active exercise เพื่อบริหารกล้ามเนื้อ ทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และทำให้ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมของครอบครัว เมื่อกลับบ้านได้จะไม่เป็นภาระของญาติมากเกินไปในการให้ดูแลผู้ป่วย หลังจากนั้น ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า บุตรชายของผู้ป่วยมาเยี่ยมผู้ป่วยทุกวัน ข้าพเจ้าจึงมองเห็นถึงความสำคัญ ความรัก ความอบอุ่นของครอบครัว จึงช่วยส่งเสริมสัมพันธ์ภาพครอบครัวให้ดียิ่งขึ้นโดยข้าพเจ้าได้ช่วยส่งเสริมให้บุตรชายเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการดูแลผู้ป่วย โดยข้าพเจ้าได้ช่วยสอนและแนะนำการปฏิบัติการพยาบาลอย่างถูกต้องและถูกวิธี ทั้งอาบน้ำเช็ดตัว ดูแลทาผิว การรับประทานอาหาร และกระตุ้นให้ผู้ป่วยออกกำลังกายแบบ Active exercise เพื่อช่วยบริหารกล้ามเนื้อให้แข็งแรง นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้ดูแลผู้ป่วยร่วมกับมีบุตรชาย

ของผู้ป่วยที่คอยดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ทำให้ข้าพเจ้ารับรู้ว่ามีบุตรชายเป็นอีกแรงอีกกำลังใจสำคัญของผู้ป่วยที่ทำให้ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นส่งผลให้ผู้ป่วยมีสุขภาพดีขึ้น และข้าพเจ้ายังมีหลักธรรมอีกข้อหนึ่งที่สำคัญ วิมังสา คือ ข้าพเจ้ามีความตั้งใจจริง จดจ่อ ในการติดตามค้นหาปัญหาของผู้ป่วย ให้ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ สิ่งไหนที่ปฏิบัติแล้วเกิดผลดี และสิ่งไหนที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ข้าพเจ้าจึงตั้งมั่น ในการพัฒนาวิธีการดูแลให้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยเสมอ ปรับแผนในการดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ จนผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น แพทย์จึงให้ กลับบ้านได้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจมากที่ได้ช่วยดูแลผู้ป่วยให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ได้กลับบ้านตามความต้องการของผู้ป่วยและญาติ และข้าพเจ้ารู้สึกดีที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา (อิทธิบาท ๔) มาประยุกต์ใช้ให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย ทำให้ได้นำมาปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งนำไปสู่ผลสำเร็จทางการรักษาการพยาบาล หรือผู้ป่วยมีสุขภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ป่วย ต่อญาติผู้ป่วย และต่อตนเอง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ช่วยส่งเสริมเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในทางพุทธศาสนาสืบต่อไป

สรุป จากที่กล่าวมา อิทธิบาท ๔ จึงเป็นหลักธรรม ที่จะช่วยเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่พยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าวิชาชีพในฐานะผู้ประพฤติดุติประโยชน์ต่อสังคมเพราะปัญญาที่ได้รับจากการศึกษาพระธรรมคำสอนย่อมช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการศึกษาธรรมนั้นจะทำให้เกิดปัญญา ดำเนินชีวิตเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม สามารถบรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดีงามได้ ซึ่ง คนไทยในปัจจุบันควรสำนึกในบุญคุณของบรรพชนที่พยายามสืบทอดหลักธรรมคำสอนไว้ให้คนไทยได้ศึกษาและภาคภูมิใจ เป็นหน้าที่ของทุกคนในยุคนี้ที่จะต้องศึกษาพระธรรมคำสอน และปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มี

ความมั่นคงและก่อประโยชน์แก่สังคมและเยาวชนรุ่นหลังต่อไป พระธรรมคำสอนให้ต้องแท้ ก็จะเป็นการยากที่จะรักษาสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของชาติไทยไว้ได้ ทำอย่างไรจะให้งานพยาบาลเป็นงานการกุศลในอดีตก่อนหน้านี้จะให้พยาบาลปฏิบัติการพยาบาลเปรียบเหมือนการปฏิบัติธรรมะซึ่งมีความตั้งใจ มีความเต็มใจ และมีความใส่ใจในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติการพยาบาลทั้งก่อนการปฏิบัติขณะปฏิบัติ และภายหลังการปฏิบัติการพยาบาล หากพยาบาลปฏิบัติได้ การเข้าถึงบุญหรือกุศลที่เกิดจากการปฏิบัติการพยาบาลนั้นคือความปิติ และความสุข ที่ไม่สามารถประมาณค่าทรัพย์สินได้ ความสุขที่ได้รับนั้นพยาบาลจะประจักษ์ด้วยตนเอง ดังนั้นยิ่งพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลด้วยความมีมิตรไมตรี รวมทั้งมีการวางตัวอย่างเหมาะสมหมั่นศึกษา หาความรู้ เพียรพยายามในการพัฒนาตน พัฒนาวิชาชีพมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความสุข และความเจริญก้าวหน้าที่ได้อยู่ในวิชาชีพก็จะมีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ขณะนี้เป็นยุคของการปฏิรูปการศึกษา และปฏิรูประบบสุขภาพจึงนับเป็นโอกาสดีหากมีการปรับเนื้อหาการสอนในหลักสูตรให้มีการปลูกฝังคุณธรรมเชิงพุทธแก่นักศึกษาพยาบาล เพื่อให้บัณฑิตพยาบาลมีหลักศานาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานในบทบาทการเป็นพยาบาลวิชาชีพก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข เพราะสามารถให้บริการ การพยาบาลที่มาจากรากฐานของจิตใจที่ดีงาม ดังนั้นพระธรรมปิฎก มีข้อความตอนหนึ่งว่า “คนที่มีการศึกษาหมายถึงคนที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนา และรู้จักแก้ปัญหาดับทุกข์ ทำตนให้เป็นสุขได้ และต่อจากนั้นก็แสวงหาความสุขที่ประณีตยิ่งขึ้นไป พร้อมทั้งสามารถแผ่แผ่ขยายความสุขแก่ผู้อื่นได้กว้างขวางไป” ระบบการบริการพยาบาล จะบรรลุเป้าหมายคุณภาพการดูแลบุคคลแบบองค์รวมจะสำเร็จได้ ด้วยการให้หลัก อิทธิบาท ๔ ในการพัฒนาจริยธรรมของพยาบาล ซึ่งการพัฒนาจิต ด้วยการให้หลักธรรมอิทธิบาท ๔ นี้จะช่วย

ทำให้พยาบาลมีความเข้มแข็ง มั่นคง เกิดความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมภายในจิตใจ ทำให้เกิดมีความเมตตา กรุณา มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีสมาธิ และความสดชื่นเบิกบาน เป็นสุข ผ่องใสในจิตใจ มุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลอย่างที่ตั้งใจ และตนเองคาดหวังไว้ให้เกิดความสำเร็จ ทำให้มีความเป็นเอกลักษณ์ และโดดเด่นด้านจริยธรรมในการประกอบอาชีพพยาบาล ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่ในระบบการศึกษา ในทุกระดับอย่างต่อเนื่องสอดคล้องเนื่องจากคุณธรรมเป็นสภาพของความคิด ลักษณะของความดีงาม หรือธรรมชาติของความดี ที่อยู่ในจิตใจของบุคคล ส่วนการกระทำดี หรือพฤติกรรมดี ๆ ที่บุคคลได้กระทำนั้นเกิดจากการนำหลักในการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐหรือหลักการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามไปปฏิบัติซึ่งเป็นเรื่องของ

จริยธรรม ด้วยเหตุนี้คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นของคู่กันจริยธรรม จึงเป็นพฤติกรรมที่มีการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีจิตวิญญาณที่เปี่ยมไปด้วยคุณความดี ย่อมจะกระทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ การพัฒนาจิต ด้วยการฝึกฝนอบรม พัฒนาจิตใจด้วยหลักอิทธิบาท ๔ จะช่วยทำให้พยาบาลมีความเข้มแข็งทางจิตใจ มีอารมณ์มั่นคงมีสติ เกิดสมาธิในการทำงานและทำให้เกิดความเจริญงอกงามทางจิตใจ ด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น ความเมตตา กรุณา การมีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีสมาธิ และมีความสดชื่นเบิกบาน เป็นสุข ผ่องใสในจิตใจที่สามารถทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจและสร้างคุณค่าให้กับวิชาชีพการพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- การศาสนา, กรม. **พระไตรปิฎกฉบับหลวง**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๕.
- ไชยพร เรื่องแท้. **“บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑”**. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๖.
- ทิศนา แคมมณี. **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บริษัทเมธิปส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- พุทธทาสภิกขุ. ๒๕๓๗. **การทำงานที่เป็นสุข**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **การศึกษาและการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : หจก.เอส.อาร์. พรินติ้ง, ๒๕๓๗.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พระธรรมปิฎกกับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๓๗.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (๒๕๔๓). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวยจำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (๒๕๔๒). **หยาดเพชร หยาดธรรม ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๓.
- พันเอกปิ่น มุกขนันต์. **แนวสอนธรรม : ตามหลักสูตรนักธรรมตรี**. (กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ๒๕๑๔) หน้า ๒๒๗.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๒๕.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **ปัญญาในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๔.
- สุเชาว์ พลอยชุม. **พุทธปรัชญาในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, ๒๕๕๓.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. (พิมพ์ครั้งที่ ๑๖). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- สุนทร ณ รัชสี, รศ.ดร. **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. **คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๒.

